

aalcultuur

Leonie Cornips (1960, Heerlen), bijzonder hoogleraar Taalcultuur in Limburg aan de Universiteit Maastricht, doet onderzoek naar de relatie tussen de gesproken talen en dialecten in Limburg en de identiteit die eraan ontleend wordt. Hier doet ze tweewekelijks persoonlijk verslag van haar zoektocht.

Carnaval en Sinterklaas

Twee weekenden achter elkaar vertrek ik naar Limburg voor veldwerk. Het is de eerste keer dat ik op 11 november op het Vrijthof zal staan. Deze dag is voor mij de laatste dertig jaar toch meer met zingende kinderen voor mijn deur over 'Sintere, Sintere Maarten, de koeien hebben staarten' dan met vastelavond verbonden. Op een verlaten Amsterdam-Amstel hoor ik dat alle treinstellen vandaag naar Maastricht zullen rijden vanwege de verwachte drukte. De trein vertrekt 's ochtends vroeg nog leeg met een mooi landschap onderweg - strakblauwe lucht, herfstzonnentje en mist hangend boven de slootjes. Pas in Weert is er reuring: de eerste lichting eenden, smurfen, beren, hoedjes, schmink en ijskoninginnen stappen in. In Roermond staat het perron vol: belletjes, gezang en pret. Ik begin er zin in te krijgen door al dat vrolijke gezelschap. We zijn net miëren: vanaf het station Maastricht lopen we in een kletsende, veelvormige en veelkleurige

maar in een behoorlijk strakke colonne over de Servaasbrug naar het Vrijthof. Daar loop ik met alle anderen door de smalle ingang het Vrijthof op. De rest van het plein is afgeschermd met hekken en wit plastic.

Op het Vrijthof zelf zie ik vooral veel jongeren, plastic bekertjes, een hoge artiestentribune recht voor me en een hoge tribune rechts met de notabelen. En bordjes met plaatsnamen: Nuth, Oeteldonk, Hamburg en Rio de Janeiro! Ik blijf overigens maar even, want het is er erg druk. Zodra ik de opening in de drangheken weer gevonden heb om het plein te verlaten, is het carnaval ook weer uit het zicht (maar nog niet uit het gehoor). De Blauw Sjuut zie ik leeg aan de kant van het Museum aan het Vrijthof geparkeerd staan. De binnenstad toont zich zoals gebruikelijk op elke koopzondag: alleen de trätöende zate hermeniekes en de Brabantse dweilorkesten trekken het carnaval mee de binnenstad in. De elfde van de elfde tovert het Vrijthof vanzelfsprekend om tot één groot zingend en sprekend dialectplein.

Hoe anders is het wanneer ik de zaterdag erna de landelijke intocht van Sinterklaas in Roermond meemaak. Het dialect is nu volledig afwezig in het openbaar. Sint en Piet(en)

spreken Nederlands en zij worden de hele dag door kinderen en ouders in het Nederlands toegezongen en toegesproken. Tijdens de persconferentie stelt WDR televisie vragen in zowel het Duits als Nederlands aan Sinterklaas voor de lokale zender uit Düsseldorf. In Duitsland kent men Sinterklaas en Zwarte Piet als St. Nikolaus en St. Ruprecht. De Sint antwoordt vrijwel in het Nederlands maar doet wel de 'Herzliche Grusse' aan de kinderen in Duitsland en Zwarte Piet brengt de 'Gluhweinste Grusse' over.

Iedereen uit verbazing over mijn vraag waarom het dialect niet gans gewoon is wanneer de nationale Sinterklaas in het openbaar verschijnt. De antwoorden zijn eenduidig: 'het is ondenkbaar en zelfs onmogelijk dat Sint dialect spreekt'. Als Sint toch, zoals de Maastrichtse Sinterklaas in 2007, dialect zou spreken, levert dat spanningen op. Sinterklaas komt oorspronkelijk uit Myra in Zuidwest-Turkije en

hoewel hij elk jaar uit Spanje afvaart en nu in Roermond aanmeert, spreken wij hem niet aan in het Turks, Spaans of dialect. Het is 'een ongeschreven gewoonte om tegen hem Nederlands te gebruiken'.

Niettemin heb ik in de Nederlandse Liederbank van het Meertens Instituut wat schaarse sinterklaasliedjes in het dialect gevonden. In Venlo zong (zingt?) men vroeger: *Sinter Klaas, goot heilig man, Trek diene besten tabbert aan, Gank oet riejje, Nao die Pikkardiën. Gëf die kleine kinder wat, Gëf die groöte eine schöp vur 't gat.*

En ook in Maastricht is de goedheiligman niet vanzelfsprekend aardig: *Sinterklaas vanoet Haare, Dee liet ziech lekker vare, Heer maak de kinderkes bang, En stik ze met 'n spang.*

Geruststellend is dat Sint ook een grote sufferd is: *Sinterklaas ging veskes vaange, Bleeft met ziene baard aon de vesgeerd haange.*

Carnaval en Sinterklaas maken de sociale betekenis van een taalkeuze zichtbaar. Door het gebruik van Nederlands houden we Sint en Piet, ondanks hun komst naar Roermond, als 'verdwaalde vreemdelingen' op afstand. Door het gebruik van dialect laten we zien hoezeer we prins carnaval als 'een van ons' beleven en hoezeer we vastelavond als iets eigens, als iets 'van hier' ervaren.

TAALCULTUUR

LEONIE CORNIPS

l.cornips@mgl.nl